

5 Wie is de schuldige?

Doelstelling

Wanneer er iets vervelends gebeurt, wordt er al snel (vaak ten onrechte) een schuldige aangewezen. In deze bijeenkomst leren de kinderen dit mechanisme herkennen.

Verantwoording

In de derde bijeenkomst hebben we ons voornamelijk beziggehouden met hoe met pestgedrag kan worden omgegaan en hoe het voorkomen zou kunnen worden. In deze bijeenkomst bespreken we het 'mechanisme' dat aan pesten ten grondslag ligt: het zondebokmechanisme.

Benodigheden

- * werkblad 5a
- * stenen om een put te bouwen
- * voor ieder kind een vel papier (A4)

Overzicht van de werkwijze

1. Kinderen zien bij de aanvang van de les dat het bouwwerk dat ze de vorige keer hebben gemaakt, kapot is.
2. Bespreking van het feit dat het bouwwerk kapot is. Wie heeft het gedaan; wie is de dader; is de schuldige aan te wijzen?
3. U leest een gedeelte van het vijfde deel van het Jozefverhaal.
4. Naar aanleiding van het verhaal kunnen de kinderen een aantal redenen opnoemen waarom de broers van Jozef een hekel aan hem hebben.
5. Gesprek over het 'zondebokmechanisme'.
6. U leest het zigeunerverhaal op werkblad 5a. Nagesprek over het verhaal.
7. U leest het slot van het vijfde deel van het Jozefverhaal.
8. Bespreking van het verhaal.
9. De kinderen schrijven op een stuk papier wat hen dwars zit of waar ze boos over zijn en maken van de papieren propfen.
10. De kinderen bouwen van de (bak)stenen een put en gooien daar hun papieren propfen in.

Uitwerking van de werkwijze

1. Voordat de kinderen de ruimte binnenkomen, heeft u de toren vernield. Overal in de ruimte liggen stenen. Het is niet leuk om te zien. Wanneer de kinderen binnenkomen, toont u duidelijk uw verdriet en uw teleurstelling vanwege de gesloopte toren.

2. U vraagt aan de kinderen wie de toren zou kunnen hebben vernield. Er wordt nagedacht: wie is de vorige keer nagebleven, de conciërge, een collega van de leerkracht of begeleider, een groepsgenoot?
U gaat op de reacties van de kinderen in en waarschijnlijk wordt er een schuldige aangewezen. Vraag waarom de schuldige zoiets zou hebben gedaan.
Dan komt de ontknoping: u vertelt dat u al vanaf de vorige keer van plan was geweest de toren te slopen en hoe u dat gedaan heeft: hoe u eerder op school gekomen bent en één voor één de stenen door de ruimte heeft neergelegd om de indruk te geven dat er een vandaal is geweest die de toren heeft gesloopt.
3. U leest het vijfde deel van het Jozefverhaal tot aan het einde van de regel '... De rillingen lopen over Jozefs rug'.
4. U vraagt aan de kinderen wat de redenen zijn waarom de broers van Jozef hem graag pesten?
De redenen zijn:
 - zijn vader trok hem voor (mooie kleren);
 - hij droomde dromen waarin hij de baas over zijn broers werd;
 -
 -
5. Vraag de kinderen (met in gedachte werkvorm 4) een aantal redenen te noemen waarom mensen elkaar gaan haten en/of elkaar de schuld van iets geven, elkaar tot zondebok maken (vooroordelen, jaloezie, angst om te verliezen, enz.)
6. U leest met de kinderen het zigeunerverhaal op werkblad 5a. Dit verhaal laat zien dat mensen als zigeuners makkelijk de schuld van iets krijgen.
Vraag na het lezen van het verhaal aan de kinderen waarom mensen de zigeuners vaak niet vertrouwen. Deze vooroordelen kunnen zijn:
 - het zijn enge donkere mensen
 - ze wassen zich nooit
 - ze bedelen altijd
 - ze zijn te lui om te werken
 - ze vechten altijd
 - ze lopen altijd met messen rond
 - ze kleden zich niet normaal
 -
 Uit het verhaal blijkt dat deze vooroordelen niet terecht zijn!
7. U leest met de kinderen de rest van hoofdstuk vijf vanaf regel "'Hé, pssst," hoort hij plotseling. Hij kijkt omhoog.'
8. U bespreekt het gehele vijfde hoofdstuk van het verhaal: waarom mogen de broers van Jozef hem niet? Waarom wordt Jozef gepest? Wat zijn de gevolgen voor degene die gepest wordt? De gevolgen zijn dat diegene een slachtoffer wordt: hij kan niets terug doen, hij is weerloos. Hij komt letterlijk en figuurlijk in de put terecht.
9. U vraagt aan de kinderen wat hen allemaal dwars zit, waar ze boos over zijn. Veel mensen uiten hun boosheid op een ander (zie bij de toelichting de kopjes vandalisme en vreemdeling). De kinderen krijgen in deze les de mogelijkheid om hun woede op een andere manier te uiten: ze schrijven hun grieven op een stuk A4-papier en als ze ermee klaar zijn maken ze van dat papier een prop. In verwerkingsvorm 10 bouwen de kinderen een put. Wanneer die klaar is, gooien ze hun proppen erin.
10. U bouwt met de kinderen van de aanwezige stenen midden in de ruimte een put. De put moet zo groot zijn dat er een kind in past. Als de put klaar is, gooien de kinderen hun

proppen papier erin. Deze verwerkingsvorm is een manier voor de kinderen om afstand te nemen van hun zorgen en woede.

Zie voor meer informatie bij de toelichting onder de kopjes: Zigeuners, Veemdelingen, Gastvrijheid, Vandalisme

Dief in het dorp?

Marieke knoopte haar jas dicht. Ze trok haar rode wanten aan en stapte naar buiten. Door de kale takken van de bomen scheen de zon. Toch was het koud. Als Marieke uitademde, leek het net of ze rookte.

Met stevige passen liep ze het schoolhek uit. Ze moest linksaf, en dan alsmaar rechtdoor tot de brug en dan was ze bijna thuis. Op de brug bleef ze even stilstaan en boog zich over de reling. Het water van de sloot was zo glad als een spiegel. Ze spuugde in het water en zag hoe de kringen steeds groter werden, tot ze in de rietkraag verdwenen.

Plotseling zag ze aan de slootkant een man zitten. Hij had de kraag van zijn jas hoog opgeslagen. Marieke kon zijn gezicht niet zien. Hij waste zijn handen in het water en veegde ze droog aan zijn wollen trui. Toen hij opstond, zag hij Marieke. Hij bleef even naar haar kijken. Toen klom hij de weg op en liep naar haar toe. Hij stak zijn hand op. Marieke zwaaide terug. Ze herkende de man niet. Hij was mager en had grote oren, die onder een muts uit staken. Marieke moest een beetje lachen. De man glimlachte naar Marieke. Hij zei iets, maar Marieke kon hem niet verstaan. Wat zegt u? vroeg ze. De man haalde zijn schouders op, zwaaide nog eens en liep toen weg.

Marieke rende snel naar huis. Haar moeder stond in de keuken met de telefoon in haar hand. Marieke zei haar gedag, maar ze kreeg geen antwoord. Ze hing haar jas over de stoel en pakte een glas melk uit de ijskast.

'Ik weet zeker dat hij op tafel lag. Heb jij hem echt niet meegenomen?'

Mariekes moeder liep heen en weer. Haar gezicht stond boos. Toen ze met haar rug naar Marieke stond, opende Marieke zachtjes de koektrommel en pakte een speculaasje.

'Ik ben toch niet gek! Natuurlijk heb ik overal gezocht. Hoe moet ik nu boodschappen doen?'

Marieke liet een stukje speculaas in haar mond smelten, zodat het tegen haar verhemelte plakte. Waar had mama het nou over?

'Nou, als je het mij vraagt...'

Mariekes moeder klikte even met haar tong. Dan was het niet best, wist Marieke. Dan was moeder echt boos.

'Die zigeuners zijn weer terug. Ze staan achter het spoor, heb ik gehoord.'

Mariekes moeder zette de telefoon met een klap op tafel en schoof een stoel bij.

'Wat ik bedoel? Ik was even weg, naar de bureu. Dat bedoel ik. En toen heb ik de deur opengelaten. En je weet hoe ze zijn.'

Marieke begreep het niet. Ze had wel eens van zigeuners gehoord. Oma vertelde er vaak over als Marieke alleen met haar was. Ze vertelde dat h  r grootvader een zigeuner was geweest. 'Wees er maar trots op,' zei ze dan. 'Van hem heb je je donkere ogen. Hij was een prachtige man. En hij kon viool spelen, zo mooi, dat de vogels ervan moesten huilen.'

Als Mariekes moeder haar zo hoorde praten, werd ze boos. 'Vertel dat kind toch geen verhaaltjes,' zei ze. 'Er is niets van waar. Je kunt haar beter waarschuwen. Die mensen deugen niet.'

Marieke dacht aan de man bij de sloot. Zou dat een zigeuner zijn? Hij leek Marieke wel aardig. Ze liep naar de kamer en plofte op de bank. Ze wilde een tekenfilm gaan kijken. Met de afstandbediening in haar hand ging ze liggen. Maar wat voelde ze nou? Van onder het kussen prikte er iets hards in haar zij. Ze ging rechtop zitten en schoof het kussen weg. Daar op de bank lag de glimmende leren portemonnaie van mama. Tussen de ijzeren knip zag Marieke een stukje blauw van een tientje. Ze pakte de portemonnaie en liep naar de keuken. Haar moeder zat nog steeds aan de telefoon.

'Geloof mij nou maar, die zigeuners brengen ellende,' zei ze stellig.

Marieke legde de portemonnaie op de keukentafel. Even was haar moeder stil.